

multorum Concilii BASILEENSIS, quod initio hujus art. ex S. Antonini 3. parte adduximus.

R. N. *Assumpt.* Omnibus hisce inductionibus non assequitur Morinus, quod sibi probandum sumpserat. Nam

Ad 1um. R. contrarium magis ex S. CYPRIANI testimonio colligi: scribit enim epist. 10. se mandasse, ut ex presbyteris presentibus unus eis pacem daret: quod si presbyter non adfuerit, diaconus id faceret: unde apparet, ipsum loqui tantum de reconciliatione quadam ad poenitentiam publicam pertinente. Igitur si reconciliationem istam opera presentium praestari oportere S. Episcopus judicavit, quanto magis praesumitur idem praestandum judicasse de absolutione sacramentali.

Ad 2um. R. Quid S. THOMAS petierit ab Alexandro III., ex ejusdem Pontificis rescripto constare, quo ipsum monet, *ut si quid commisit, de quo propria conscientia debeat remordere, illud sacerdoti, qui discretus sit et providus, confiteatur.* S. Episcopus ergo veniam solum petiit, vel a suspensione, quam ipse sibi, ne sacrum faceret, imposuerat, vel a poenis canonicis. Ejusmodi relaxationes a poenis canonicis etiam fuisse illas absolutiones, quas GREGORIUS VII. frequenter absentibus misit, testatur Morinus ipse L. 10. cap. 22. n. 6. Nec magis probat, quod c. *Qualis* 30. q. 5. praecipitur, adulterae poenitentiam per scriptum recipendam esse: nam ibi non agitur de absolutione, sed de confessione; idque non propter judicis absentiam, sed ob majorem fidem et certitudinem. Unde evidens est, scriptam illam confessionem non exigi ad absolutionem sacramentalem, sed ad aliam judicialem.

Ad 3um. R. Serapioni non legitur data fuisse absolutio sacramentalis, sed tantum Eucharistia per puerum missa, et consequenter pax et reconciliatio cum Ecclesia: nam quod metu victus coram tyranno fidem negaverat, ad statum publice poenitentium erat redactus.

Ad 4um. R. ROBERTUM generaliter tantum confessum obtinuisse absolutionem solum ceremoniam a censuris et poenis; qualis etiam a Cisterciensium superiore moribundis datur, et absolutio ordinis nuncupatur. Potamius postea se Concilio stitit, et confessione presentibus iterata, non fuit absolutus, sed de sede dejectus, et poenitentiae perpetuae damnatus, alio in ejus locum subrogato. Hoc igitur exemplum ipso teste Morino ad rem presentem non est.

Ad 2um. R. Afferri quorundam Theologorum aut Patrum sententiam opinantium, quid posse fieri sibi videatur, non vero factum, quo solo firmari objectio debuerat.

143. *Obj. IV.* Propositio a CLEMENTE VIII. proscripta ait, *licere*, ab absente absolutionem obtinere; ergo ex hujus Pontificis decreto nondum evincitur, absolutionem talem non sufficere.

R. N. *Cons.* Pontifex praecipit, *ne deinceps ista propositio... unquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, aut ad praxin quovis modo deducatur.* At si absolutio absenti data sufficeret, saltem in extremo necessitatis casu propositio illa ad praxin deduci probabiliter posset, ac deberet; ergo.

CAPUT III.

DE PRIMA PARTE MATERIALI POENITENTIAE SACRAMENTI, QUAE EST CONTRITIO.

ARTICULUS I.

SITNE DOLOR ALIQUIS INTERNUS DE ESSENTIA HUIUS SACRAMENTI?

Nota. Existimabant nonnulli, ad sacramenti Poenitentiae effectum non requiri poenitentiam formalem, sed sufficere voluntatem confitendi et recipiendi absolutionem, modo poenitens nullo actu formaliter aut virtualiter peccato adhæreat: nam cum voluntas confitendi sit voluntas abjiciendi peccatum, et recuperandi gratiam, hoc ipso quaedam virtualis poenitentia est. Ita sentit Sylvester verb. *Confessio* 1. q. 21. Idem de Baptismo clare affirmavit Sotus in 4. d. 14. q. 4. a. 3.

146. *Dico.* Dolor aliquis internus atque supernaturalis omnino est de essentia Poenitentiae sacramenti, etiam cum tantum venialia, aut mortalia olim jam absolutione remissa pro confessione exponuntur. Ita S. Thomas q. 84. a. 6. ac saepe alias, ac Theologi communiter, vix uno et altero contradicente: nam nonnullos in loquendi modo tantum ab hac thesi discrepantes notavimus c. 1. a. 4.

Prob. Concilium TRIDENT. Sess. 14. c. 3. docet, contritionem esse partem et quasi materiam hujus sacramenti: atqui non est pars mere integralis; ergo est pars essentialis. *Prob. min.* Poenitentiae actus formalis per se loquendo est medium simpliciter ad justificationem necessarium, ut alibi demonstratum est; et Concilium Trid. cap. 4. declarat, contritionem semper fuisse necessariam ad peccatorum remissionem impetrandam, nec scriptores Catholici unquam tradiderunt, sacramentum Poenitentiae absque bono motu suscipientium, gratiam conferre.

Ex hactenus disputatis liquet altera pars theseos. Nam peccata mortalia, quae in priore confessione jam absoluti sumus, peccata item venialia sunt materia remota sacramenti Poenitentiae, et sola etiam perquam utiliter pro confessione recitari queunt, ut cit. Concilium Tridentinum habet cap. 5; ergo etiam ad illorum confessionem necessaria est contritio, ne sacramentum Poenitentiae nullum sit defectu partis essentialis.

147. *Obj. I.* Quod pertinet ad sacramentum ut pars, debet fieri cum intentione, ut fiat sacramentum: atqui hoc non est opus ad contritionem, qua poenitens ad absolutionem disponitur; nam si quis pridie vesperi excutiens conscientiam, nihil de confessione cogitans, vere conteratur, ac postridie

sacramentum Pœnitentiæ adire velit, non requiritur nova contritio; ergo contritio est mera dispositio ad absolutionem recipiendam.

R. D. M. Quod pertinet ad sacramentum ut pars, debet fieri cum intentione, ut fiat sacramentum ex parte ministri C. debet fieri cum intentione sacramenti semper ex parte suscipientis N. Huic sufficit intentio habitualis suscipiendi sacramentum, quam afferre censetur is, qui christiane vivit, et contritione elicita Deo reconciliari desiderat, id quod est votum implicitum sacramenti Pœnitentiæ.

Inst. 1. Ad suscipiendum Matrimonii et Ordinis sacramentum non sufficit ejusmodi interpretativa intentio; ergo neque sufficit ad sacramentum Pœnitentiæ.

R. N. Cons. Matrimonium est contractus onerosus, ad quem partis utriusque consensu formali opus est. Item in Ordine mutatur vitæ status, gravis obligatio suscipitur, quæ nemini nisi directe volenti injungenda est.

Inst. 2. Ut contritio tanquam pars sacramenti fiat sensibilis per confessionem, debet hanc præire, et ad hanc movere, ut ejus causa: atqui hoc sæpe non accidit; valet enim absolutio, licet contritio post confessionem eliciatur, ut docent Suarez, Vasquez, Henriquez, de Lugo et alii communius contra Coninc.; ergo contritio est mera dispositio ad sacramentum.

R. N. M. quæ etiam ex usu fidelium contrario confutatur. Satis ergo sensibilis fit contritio per confessionem, cum qua moraliter unum efficit.

Inst. 3. Sacramenta plura plures partes requirunt: atqui potest unus dolor sufficere duplici absolutioni; qui enim obtenta absolutione, alius adhuc peccati recordatur, absolvitur denuo, quin ad novum dolorem adstringatur; ergo contritio non videtur pars hujus sacramenti.

R. D. Assumpt. Unus dolor virtualiter et moraliter multiplex sufficere potest duplici absolutioni C. dolor et realiter et moraliter unus sufficere potest duplici absolutioni N. Prior dolor universalis censetur adhuc informare confessionem proxime instauratam, hinc virtualiter multiplex videtur. Secus judicandum esset, si altera confessio a priore confessione et dolore distaret, ut ab illo informari amplius, nec cum eo commune quidquam habere crederetur. Cur autem ad iterationem sacramenti requiratur alia confessio et absolutio, uti etiam ad reliqua sacramenta distincta realiter materia et forma, facile hinc licet intelligi.

148. Obj. II. Contritio ad integritatem sacramenti requiri dicitur a Concilio TRID. Sess. 14. c. 3.: pars autem integralis non est essentialis; ergo contritio non est de essentia sacramenti Pœnitentiæ.

R. N. min. Cujus rationem lege supra n. 112. ad Inst. 3. Partes integrantes dicuntur, quæ sua quantitate totius quantitatem constituunt. Secundum hanc generalem materialium partium conditionem Concilia Florentinum et Tridentinum aiunt, contritionem, confessionem et satisfactionem requiri ad integritatem sacramenti et ad perfectam peccatorum remissionem, quin negent, aliquam, vel aliquas ex hisce partibus essentielles et ad veritatem sacramenti simpliciter necessarias esse.

ARTICULUS II.

AN CONTRITIO IMPERFECTA SIT ACTUS BONUS ET HONESTUS?

149. Nota I. Contritio generatim a Concilio Tridentino Sess. 14. cap. 4. definitur: *Animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Quo conceptu conveniunt contritio perfecta et imperfecta, quæ nunc passim vocatur in scholis attritio, et cap. cit. Concilii Trid. dicitur concipi *vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel gehennæ et pœnarum metu.*

Quandocumque ergo fides christiana nobis exhibet motivum distinctum a formali ratione caritatis, aptumque ad excitandum odium ac detestationem peccatorum nostrorum, erit formalis ratio contritionis imperfectæ seu attritionis.

Nota II. Lutherus sermone de pœnitentiâ an. 1517. habito docuit, detestationem peccatorum ob amissionem æternæ beatitudinis, aut ob reatum damnationis æternæ, facere hominem hypocritam, imo magis peccatorem. Hic est articulus 6. quem Leo X. cum aliis pluribus ex eodem sermone excerptis damnavit, quemque Lutherus et suum et christianissimum esse postea obstinate asseveravit libro contra Bullam Antichristi, et in assertionem omnium articulorum suorum.

Nota III. Alter error est discipulorum Baii, qui, cum nullum actum medium agnoscant, qui non sit aut ex caritate seu amore benevolentiae, aut ex vitiosa cupiditate, omnia etiam fidelium opera contendunt esse peccata vera omissionis, eo quod per actum veræ caritatis ad Deum tanquam finem ultimum non referantur: adeoque actus fidei, spei, timoris, religionis, misericordiae, patientiae aliarumque virtutum, si non sint ex caritate, vera esse peccata. Quo etiam spectavit Jansenius, cum L. 5. de gratia Christi c. 21. timorem pœnæ ex se ipso quidem rectum esse ait; at ex parte timentis, qui eum ex caritate non refert ad Deum finem ultimum, esse vitiosum.

150. Dico I. Attritio ex consideratione turpitudinis peccati concepta actus bonus est et honestus.

Prob. I. Concilium TRIDENT. nuper cit. declarat, talem actum esse *donum Dei, et Spiritus sancti impulsum.*

Prob. II. Quælibet virtus est bona mentis qualitas, qua recte vivitur, qua nemo male utitur, ut tradit S. Augustinus L. 1. retract. c. 1.; habet enim peculiarem honestatem ab objecto proprio, atque in eadem conquiescit: neque ulla lex a Novatoribus ostendi potest, qua præcipiatur, ut actiones singulas ex motivo amoris benevolentiae ad Deum referamus, prout in tractatu de actibus humanis, et de gratia pluribus demonstratur.

151. Dico II. Bona etiam et utilis est attritio concepta ex solo metu gehennæ et aliarum pœnarum a Deo infligendarum, h. e. qua quis Deum vindicem ita timet, ut solius pœnæ fugiendæ causa de peccatis admissis doleat, et imminetia aversatur.

Prob. Bonus est et utilis timor gehennæ; ergo etiam ad hanc evitandam

bonum est dolere de peccatis admissis, et instantia horrere, quia hæc sunt causæ certissimæ, quæ pœnas sempiternas accersunt.

Prob. Ant. I. Deus timorem istum ait esse *initium sapientiæ* Ps. 109. v. 10., Prov. 1. v. 7.; expelli ab eo peccatum, nec quemquam sine eo justificari posse Eccli. 1. v. 27.; esse initium dilectionis ib. c. 25. v. 16. Christus Matth. c. 10. v. 28. jubet nos Deum timere, *qui potest et animam et corpus perdere in gehennam*. Et Matth. c. 5. v. 30., c. 18. v. 8., Marc. 9. v. 42., Luc. 12. v. 5., ac sæpe alias ignem gehennæ, flammæ inextinguibiles, vermem non moriturum, tenebras exteriores, et stridorem dentium minatur. Id ipsum Matth. c. 3. v. 10. Joan. Baptista intentat.

Ex Patribus CLEMENS Alexand. L. 2. Stromat. (opp. p. 373. C.) *Qui timorem, inquit, damnant, in legem etiam insectantur: quod si legem, clarum est, quod et eum qui legem tulit. Hieronymus in c. 1. Malach. (opp. t. 6. p. 947. B.) Vult, inquit, primum Deus, ut ejus filii simus, et bonum voluntate faciamus: si hoc consequi nolumus; ut saltem nos servos habeat, et a malis per suppliciorum formidinem recedamus... ut de timore servorum ad gratiam filiorum transeamus. Et in c. 2. Mich. (ibid. p. 487. C.) comminatur supplicia et tenebras sempiternas, ut, qui pudore vel verecundia non tenentur, agant poenitentiam saltem comminatione pœnarum. August. in Ps. 127. n. 8. Ille, inquit, timor nondum castus presentium (Domini) et pœnas timet: timore facit, quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum: non timet, ne perdat amplexus pulcherrimi Sponsi, sed timet, ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor, utilis est.*

II. Timor iste est actus spei, ergo est bonus et honestus. *Prob. Ant.* Spe theologica non tantum desideramus consecutionem summi boni, et media eo conducentia, sed timemus etiam, et aversamur mala consecutioni summi boni contraria: atqui damnatio æterna summum malum est, et æternæ beatitudini vel maxime adversatur; ergo actus, quo illam horremus, a spe, virtute theologica, proficiscitur.

III. Effectus hujus timoris est bonus, quia voluntatem peccandi coercet, ac saltem opus externum prohibet; ergo timor talis actus malus dici nequit.

IV. Probabile est, hunc timorem pertinere ad dona Spiritus sancti, de quibus Isai. 41. v. 2., ut non tantum tradunt Alexand. Halens. 3. part. sum. Theol. q. 76. n. 1., S. Bonavent. in 3. d. 34. part. 2. a. 1. q. 1.; sed etiam S. Gregorius et S. Augustinus; ac ne distinctioni locus sit, GREGORIUS hom. 19. in Ezechiel. (al. L. 2. n. 7.) scribit, esse timorem pœnæ, qui crescente caritate minuitur. Et AUGUSTINUS L. de Gratia et lib. arb. c. 18. n. 39. ait, timorem, quem Isaias inter Spiritus sancti dona numerat, non esse illum, quo Petrus Christum negavit, sed de quo Dominus: *Timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.*

Quoniam vero S. THOMAS 2. 2. q. 19. a. 9. in 0. timorem servilem e numero Spiritus sancti donorum excludat, ait tamen, illum a Spiritu sancto esse: et art. 7. probat illum esse initium sapientiæ, *in quantum aliquis timore pœnæ discedit a peccato, et per hoc habilitatur ad sapientiæ effectum.*

Denique Concilium TRIDENTINUM nuper cit. declarat, contritionem conceptam ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ et pœnarum metu, *si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, non solum non*

facere hominem hypocritam, et magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, et Spiritus sancti impulsus, etc. Et cap. 5. contrarium tenere ausos damnat. Sess. 6. autem Can. 8. ita statuit: *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere; anathema sit.* Unde etiam ALEXANDER VIII. anno 1690. 7. Dec. inter 31. propositiones damnavit hanc 14.: *Timor gehennæ non est supernaturalis.* Et 15.: *Attritio, quæ gehennæ et pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis.*

152. *Obj. I.* Primo et maximo mandato tenemur, omnia nostra referre ad Deum ex motivo caritatis; ergo si quis detestetur peccata ex motivo spei, religionis, timoris aut alius virtutis tantum, peccat saltem peccato omissionis; estque defectus non tam actionis seu spei, aut virtutis moralis, sed ex parte agentis, qui actionem non ex caritate refert ad Deum.

R. N. M. Sufficit referri omnes actiones nostras ad Deum relatione quadam conformitatis, eo quod sint conformes regulæ primæ morum, seu normæ rectæ agendi, quæ Deus est: quo quidem sensu spes et virtutes morales opus suum ad Deum ut finem referunt implicite, ita ut Deus sit omnium actionum illarum moralium finis ultimus cui. At vero caritas suis actibus ita explicite fertur in Deum, ut hic sit finis qui, et finis proximus et ultimus cui.

Inst. Quod non fit ex caritate, vanum est et frivolum, ut docet Apostolus 1. Cor. 13. atqui actus talis attritionis non fit ex caritate; ergo est vanus et simulatus.

R. *Explic. sent. Apost.* Hoc est, nihil proficit ad meritum vitæ æternæ, quod sine habitu caritatis Dei et proximi fit C. quasi cæterarum virtutum actiones malæ sint et hypocrítica N. Videtur Apostolus monuisse, nullum opus bonum illi proficere, qui proximum odit; nam de amore proximi ibi potissimum sermocinatur. Attritio nondum quidem ex caritate concipitur, in eandem tamen inducit, sicut et fides, quæ justificationis initium est.

153. *Obj. II.* Talis magis odit gehennam, quam peccatum; ergo affectu inordinato laborat.

R. D. *Ant. h. e.* gehennam primo ac propter se detestatur et peccatum propter gehennam C. quasi comparet gehennam cum peccato, et minoris faciat malum peccati, quam gehennæ N. Ita in hac materia explicandum est axioma: *Propter quod unumquodque tale, illud et magis: nempe detestatur poenitens gehennam prius natura et independentem a peccato, et non vicissim. Neque ideo magis appetitive detestatur gehennam, quam peccatum, quando hujus fugam ad illam evitandam adhibet: nam sæpe majus bonum amamus et usurpamus ad consequendum minus, quin tamen hoc illi præferamus: ita enim minus bonum intendimus tantum ut finem proximum et utilitatis, non vero ut finem ultimum et excellentiæ. In quo nihil præposterum aut inordinatum apparet; cum et Deus ipse usus incarnatione Verbi sit ad hominum reparationem.*

Inst. 1. Attritus magis movetur a malo gehennæ, quam peccati; ergo pluris facit malum gehennæ.

R. N. seq. Summa et sempiterna miseria majorem vim habet percellendi animum hominis sordibus peccatorum assueti, quam scditas peccati. Hinc Deus a pœnarum metu solet incipere, dum peccatorem ad respiscendum inducit, ut docet Concilium TRIDENTINUM Sess. 6. cap. 6.; et S. AUGUSTINUS Tract. 9. in epist. Joan. n. 4. *Si nullus, inquit, timor, non est qua intret caritas.*

Inst. 2. Talis attritio oritur ex amore proprio, ergo est vitiosa.

R. D. Ant. Oritur ex amore proprio ordinato tamen C. inordinato N. Quando quis sibi vult bonum divina lege prohibitum, aut propter objectas difficultates ab officio deficit, præpostero affectu laborat, qui passim amor proprius dicitur, et vituperatur voce in malam partem accepta. In attritione autem tres affectus comprehenduntur, quorum primus est desiderium vitandi gehennam: alter, detestatio peccati cum dolore et proposito deinceps ab illo abstinendi: denique ordinatio hujus detestationis ad gehennam vitandam. Quæ quidem omnia rationi rectæ, et divinæ voluntati convenire ostendimus in conclusione.

154. *Obj. III.* Hujusmodi attritio concipitur ex timore servili: atqui timor servilis malus est; ergo et attritio.

R. D. M. Attritio concipitur ex timore serviliter servili N. ex timore simpliciter servili C. Timor uterque dicitur servilis, quia servorum est timere pœnam propter se, et ex solo timore pœnæ peccatum fugere ac detestari. Timor autem serviliter servilis est, quo timetur gehenna tanquam principale et summum malum, ut inquit S. Thomas nuper laudatus a. 4. ita ut homo eam plus, quam ipsas Dei offensas metuat, malitque Deum peccando offendere, quam æternas pœnas sentire: qui timor utique perversus et malus est; non quia timetur gehenna, sed propter pravam animi comparisonem et amorem sui inordinatum, quo homo se ipsum finem ultimum sibi præfigit. Timor autem simpliciter servilis non eligit peccatum, ut fugiat infernum; sed horret et declinat peccatum, ut infernum declinet, quem aversatur; atque adeo utrumque simul detestatur.

Inst. 1. Timor iste simpliciter servilis potest quandoque adhuc esse cum affectu ad peccatum; ergo erit adhuc malus.

R. D. Cons. Erit malus si foret causa inducens ad affectum peccati C. cum potius ab hoc affectu deterreat N. Affectus isthic malus tribuendus potius est subjecto non satis efficaciter gehennam timenti: hinc tam parum inficit actum timoris, quam parum inficiuntur actus fidei, spei, misericordiæ, aliarumque virtutum moralium, quibus adjungi potest. Excludit autem omnem affectum ad peccatum timor servilis, quando est appetitive maximus, quod nimirum timemus gehennam super omnia mala, quorum perpessio ad vitandam offensionem divinam necessaria est. Quod si timor appetitive minor fuerit, pro aliquibus tantum casibus affectum ad peccatum excludet: nec tamen ideo malus dici debet, sed minus bonus et minus efficax; et attritio inde concepta etiam erit bona, licet non ita sufficiens. At vero orta ex timore priore, nempe attritio appetitive summa, est multo melior, et sola ea, quæ, si cum spe veniæ juncta fuerit, in sacramento ad impetrandam gratiam disponit, ut habet Trident. Sess. 14. cap. 4.

Inst. 2. Timor simpliciter servilis opponitur caritati perfectæ, et ab hac foras mittitur, ut traditur 1. Joan. 4. v. 18.; ergo non est bonus.

R. D. Ant. Timor servilis secundum substantiam opponitur caritati, et ab hac foras mittitur N. Timor secundum denominationem extrinsecam servilitatis opponitur caritati, etc. C. Ita D. Thomas recens citatus. Timor iste secundum substantiam est metus gehennæ propter se, et peccati propter gehennam; qui quidem manet in hominibus perfectissimæ caritatis et sanctitatis, sed sine denominatione servilitatis: nam hæc tantum extrinseca timori est, nec ei ratione sui ipsius convenit, sed tantum ratione subjecti; quando nimirum est in homine, qui peccatum timet non ratione offensæ divinæ, sed solum propter pœnam, quæ proprie servorum est. Igitur servilis dicitur timor, quia hæret in subjecto destituto caritate: sicut dicitur fides mortua, quia est in subjecto nondum per gratiam et caritatem vivente. Quemadmodum ergo caritas superveniens non ejicit fidem mortuam, sed tantum denominationem mortuæ facit cessare: ita caritas subsequens non ejicit timorem peccati propter gehennam, sed tantum desinere facit denominationem servilitatis, idque curat, ut justis non solum detestentur peccatum propter gehennam, sed etiam ob amorem virtutis, ac Dei ipsius. Unde consequitur, timorem istum quandoque hominum malorum et servorum esse, nec tamen ideo malum et intrinsece servilem dici oportere.

Inst. 3. Timor mundanus malus est et prohibitus Matth. 10. v. 28., et 1. Petr. 3. v. 14., Isai. 51. v. 7.; ergo etiam timor servilis.

R. N. Cons. Timor mundanus dicitur, quando quis mala a creaturis independentia ita veretur, ut Creatorem offendere non dubitet; quod fecit Petrus Christum negando; igitur mundanus iste timor, tanquam peccati causa, malus est. At servilis timor non potest in peccatum inducere: nemo enim peccat, quia Deum iratum timet, sed potius vel ideo a peccatis cohibetur. Deinde timor mundanus, quem sæpe respectum humanum nuncupat, facile quoad intensionem seu vehementiam actus excedere potest: contra timor gehennæ nunquam potest esse nimis vehemens; nemo enim tantum timet gehennam, quantum timeret, si eam, ut est, perspectam haberet. Quod si quis etiam plus timeret pœnam gehennæ, quam culpam; non ideo peccaret, quia nimium timeret pœnam gehennæ, sed quia defectu caritatis, et sanæ rationis judicii, non tantum horreret culpam, quantum deberet.

Inst. 4. Peccat, qui Deum propter aliud tantum diligit, v. g. propter bona temporalia, amore mercenario; ergo peccat etiam, qui Deum timet propter aliud, nempe propter infernum.

R. N. Cons. Objectum amoris est bonum, timoris malum: Deus autem est summum bonum in se, nec ullo modo in se malus, sed tantum mali sunt ejus effectus, quibus sotes affligit; ergo propter aliud timeri debet, et amari propter se: non vero solum propter bona temporalia: id enim esset finem ultimum in horum fruitione collocare; essetque talis amor æque præposterus, atque amor hic comitans timorem serviliter servilem, quo eligeretur peccatum ad vitandam gehennam.

155. *Obj. IV.* Omnes Theologi cum Philosopho docent, fieri aut omitti invite et secundum quid involuntarie, quidquid ex metu fit, aut omittitur: atqui hoc ideo dicitur invite, et secundum quid involuntarie contingere,